

SATA- sosiaaliturvan uudistamiskomitealle

Sosiaaliturvan kokonaisuudistus on käynnistynyt osana Matti Vanhasen hallituksen ohjelmaa. Kaikilla kansalaisilla tulee olla yhdenvertaiset mahdollisuudet hyvinvointiin ja osallisuuteen. Riittävät sosiaali- ja terveystalvet tulee turvata siten kuin Suomen perustuslain 6 ja 19 §:ssä edellytetään. Riittävien ja yksilöllisten sosiaali- ja terveystalveluiden tosiasiallisen saatavuuden turvaaminen on välttämätöntä pitkäaikaissairaille ihmisille niiden järjestämistavasta riippumatta. Perusturvan tulee olla syyperusteista sekä työhön ja osallisuuteen kannustavaa. Perusturva tulee yhtenäistää ja etuusjärjestelmän tulee olla mahdollisimman selkeä ja yksinkertainen.

Perusturvan riittävä taso ja indeksisuoja

Uudistuksen tavoitteena tulee olla ensisijaisten etuuskien, vähimmäisturvatason riittävä korotus ja yhtenäistäminen siten, että perusturvan varassa olevien ihmisten riippuvuus viimesijaiseksi tarkoitettusta toimeentulotuesta tulee poistaa. Ensisijaisten etuuskien liian alhainen taso ja jälkeenjääneisyys on johtanut siihen, että perusturvaa on jouduttu pitkäaikaisesti paikkaamaan toimeentulotuella, joka on tarkoitettu viimesijaiseksi ja tilapäiseksi tuen muodoksi. Ensisijaisten perusturvaetuuskien riittävän tason turvaamiseksi ne tulee sitoa indeksiin. Perusturvaa koskevan järjestelmän yksinkertaistaminen, kannustavuus ja riittävä ensisijaisten etuuskien taso edellyttävät tarveharkinnan vähentämistä ja lieventämistä.

Selkeä, yksinkertainen ja osallisuuteen kannustava vähimmäisturva

Perusturvaudistuksen lähtökohtana ja tavoitteena tulee olla kaikkein heikoimmassa asemassa olevien pitkäaikaissairaiden ihmisten vähimmäisturvan turvaaminen siten, että ensisijaisten etuuskien liian alhaisen tason, etuuskien hylkäämisen, etuuskien yhteensovittamisongelmien tai maksatusviiveiden ja takaisinperintöjen vuoksi ei jouduttaisi turvautumaan viimesijaiseen toimeentulotukeen. Työttömien ja vajaakuntoisten työllistymisen kannalta on luotava edellytyksiä sille, että myös osittain työkykyiset ihmiset voivat osallistua voimavarojensa mukaisesti työhön tai muuhun mielekkääseen toimintaan. Esimerkiksi soviteltua päivärahaa, matalapalkkatukea ja muita soviteltuja etuuksia on kehitettävä ja edistettävä.

Ohjaus ja valvonta

Perusturvajärjestelmää uudistettaessa tulee arvioida ja kehittää myös riittävää ohjausta ja valvontaa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaan oikeuksien toteutumisen varmistamiseksi. Yksilön oikeusturvassa sekä ohjauksessa että valvonnassa on tällä hetkellä selkeitä puutteita, ellei jopa oikeudenloukkauksia. Pitkäaikaissairaiden ja vammaisten ihmisten sosiaalisten oikeuksien toteutumisen varmistaminen edellyttää myös perusoikeuksien hyvitysjärjestelmän kehittämistä perustuslain 22 §:n julkiselle vallalle asettaman perusoikeuksien turvaamisvelvoitteen nojalla kuten eduskunnan oikeusasiamies on kertomuksessaan vuodelta 2005 esittänyt. Oikeusasiamies Paunio katsoo, että suomalainen järjestelmä ei nyky muodossaan tarjoa tehokasta ja kattavaa oikeussuojaa perusoikeusloukkausten hyvityksen muodossa.

Perusturvajärjestelmää uudistettaessa on kiinnitettävä huomiota myös sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnalliseen kokonaisuuteen. Sosiaali- ja terveydenhuollon pirstoutuminen ja hajaantuminen palvelurakenteiden uudistamisessa merkitsisi asiakkaiden aseman ja oikeuksien huomattavaa heikentymistä. Uudistusten yhteydessä on varmistettava, että molemmille sektoreille, sekä sosiaali- että terveydenhuoltoon rakentuu asiakaslähtöinen ja toiminnallinen kokonaisuus.

Asiakasmaksut, lääkekorvaukset ja yksi yhtenäinen maksukatto

Pääministeri Matti Vanhasen hallituksen ohjelman mukaan ”Palveluiden saatavuuden ja laadun turvaamiseksi on niiden rahoituspohjaa tarkistettava myös asiakasmaksujen osalta. Sosiaali- ja terveydenhuoltoon luodaan oikeudenmukaisempi maksukattojärjestelmä paljon palveluja ja lääkkeitä käyttävien aseman parantamiseksi. Samalla järjestelmää uudistetaan siten, etteivät asiakasmaksut johda epätarkoituksenmukaisiin hoitovalintoihin...”

Mielenterveyden keskusliitto on yhdessä muiden pitkäaikaissairaita edustavien järjestöjen kanssa vaatinut yhden yhtenäisen maksukattojärjestelmän kehittämistä runsaasti palveluja ja lääkkeitä käyttävien aseman parantamiseksi. Vähävaraisten pitkäaikaissairaiden asiakasmaksurasitus on jo nykyisellään kohtuuton, mikä johtuu osin vähimmäisturvan jälkeensä jääneisyydestä. Vähimmäisturvaan ei ole tehty indeksitarkistusta palkkojen tavoin. Tämä on johtanut käytännössä siihen, että vähävaraiset ovat joutuneet jättämään lääkäri- ja kuntoutuskäyntejä väliin sekä jättäneet ostamatta lääkärin määräämiä välttämättömiä lääkkeitä.

Kaikkein heikoimmassa asemassa olevien ja vähävaraisempien pitkäaikaissairaiden, jotka tarvitsevat ja käyttävät paljon palveluja ja lääkkeitä, asemaa ei saa entisestään heikentää kohtuuttomilla asiakasmaksujen korotuksilla. Sekä sosiaalipoliittinen ministerityöryhmä syksyllä 2007 että maksutoimikunta syksyllä 2005 ovat esittäneet kohtuuttomia jopa lähes 16 % korotuksia asiakasmaksuihin. Perusturvauudistuksen tavoitteena ja lähtökohtana tulee olla vähimmäisturvan tason korotus ja ensisijaisten sosiaaliturvaetuksien indeksisuojaus. Asiakasmaksuja ei ole perusteltua eikä tarkoituksenmukaista korottaa tai sitoa indeksiin ennen kuin niitä vastaavia sosiaaliturvaetuksien tasoa korotetaan ja myös ne sidotaan indeksiin.

Helsinki 30.4.2008

Mielenterveyden keskusliitto ry

Timo Peltovuori
Toiminnanjohtaja

Merja Karinen
Lakimies